

อสรพิษ: บทพินิจเชิงโครงสร้าง Venom: A Structural Study

ธงชัย แซ่เจี๋ย

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
thepurpleink@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเรื่องสั้น “อสรพิษ” ของแดนอรัญ แสงทอง โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างเรื่องเล่าซึ่งเป็นหนึ่งในทฤษฎีโครงสร้างนิยาย ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นนี้มุ่งนำเสนอเรื่องราวของสังคมที่คนทรงมีอำนาจซึ่งนำความคิดความเชื่อของผู้อื่น ขณะที่คนในสังคมก็เชื่อโดยปราศจากการตั้งคำถามหรือพิสูจน์ให้ประจักษ์ด้วยหลักแห่งเหตุและผล เมื่อใดก็ตามที่ผู้ไม่เห็นด้วย เห็นแย้ง หรือตั้งคำถามต่อความคิดความเชื่อดังกล่าวก็จะถูกผลักให้กลายเป็นส่วนเกินของสังคม กล่าวได้ว่า การใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิยายทำให้เห็นความหมายของเรื่องเล่าในระดับที่ลึกซึ้งไปได้

คำสำคัญ: อสรพิษ, ทฤษฎีโครงสร้างนิยาย, ความหมายของเรื่องเล่า

Abstract

This article aimed to study “Venom”, a short story written by Daen-Aran Saengthong, through Narrative’s Structure theory, which one of Structuralism theory. The result is: this short story intend to present story of society that the oracle has power to lead other people’s mind, while the people believe undoubtedly or groundless. When someone dissent or question to that belief, he will be pushed away to be the other of society. That is to say: reading narrative through structuralism theory can reveal deep meaning of it.

Keywords: venom, structuralism, meaning of narrative

1. ความนำ

“อสรพิษ” เป็นผลงานเรื่องสั้นของแดนอรัญ แสงทอง (นามปากกาของ เสน่ห์ สังข์สุข) มาร์แชล บาร์ริงส์ได้แปลเรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นภาษาฝรั่งเศส โดยมีสำนักพิมพ์เลอเซยของประเทศฝรั่งเศสพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก ความนิยมที่มีต่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ในภาคภาษาฝรั่งเศสทำให้ต้องแปลเป็นภาษากรีกและภาษาคาตาลันในเวลาต่อมา จากนั้นมาร์แชล บาร์ริงส์จึงได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ พิมพ์เป็นตอนๆ ในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ (บาร์ริงส์, 2545: 16-18) ก่อนที่สำนักพิมพ์แมวคราวจะตีพิมพ์ต้นฉบับภาษาไทยครั้งแรกพร้อมด้วยฉบับแปลภาษาอังกฤษเมื่อปีพ.ศ.2545

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ปัจจุบัน “อสรพิษ” ยังได้รับการแปลเป็นภาษาโปรตุเกส ภาษาสเปน และได้รับการจัดทำเป็นอักษรเบรลล์แล้ว ความนิยมที่มีต่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ มาร์แชล บาร์ริงส์ (2545: 16) กล่าวว่า “นี่เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันเองอันน่ารื่นรมย์” เนื่องจาก “อสรพิษ” เป็นเรื่องสั้นที่ได้รับความนิยมในระดับนานาชาติ ขณะที่ต้นฉบับภาษาไทยได้รับการปฏิเสธจากบรรณาธิการนิตยสารของไทยหลายฉบับ นอกจากนี้ ความนิยมจากต่างประเทศที่มีต่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ยังทำให้ได้รับการดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ชื่อเดียวกันในปีพ.ศ.2555 โดยมีจารุณี ธรรมมุขเป็นผู้อำนวยการ ก่อนที่ในปีพ.ศ.2557 สำนักพิมพ์สามัญชนจะจัดพิมพ์เรื่องสั้นเรื่องนี้ร่วมกับเรื่องสั้นเรื่องอื่นๆ ของแดนอรัญ แสงทองและได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (รางวัลซีไรต์) ในปีเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี บทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเรื่องสั้นชื่อ “อสรพิษ” เท่านั้น

“อสรพิษ” นำเสนอเรื่องราวของ “เขา” ซึ่งเป็นสรรพนามแทนเด็กชายผู้พิการแขนขาในครอบครัวชาวนาที่ไผ่ฝั้น อยากรับเป็นนายหนึ่งตะลุง หากแต่เขาต้องต่อสู้กับอุปสรรคในการดำรงชีวิต รวมทั้งต้องอยู่ท่ามกลางปัญหาความขัดแย้งใน หมู่บ้าน จนเมื่อวันหนึ่งมีงูยักษ์ตัวหนึ่งพุ่งเข้าอกเขาขณะกำลังเล่นละครหุ่นฟางให้เพื่อนๆ นั่งดู โชคดีที่เขาคว้าคองูไว้ได้ แต่ไม่มี ใครกล้าเข้าไปช่วยเพราะคิดว่าเป็นงูเจ้าแม่ ทำให้สุดท้ายเขาต้องต่อสู้กับงูยักษ์นั้นโดยลำพัง

แม้อุษา พัดเกตุ (2548) จะศึกษาเรื่องสั้นเรื่องนี้แล้ว แต่การศึกษาดังกล่าวเป็นการสำรวจการใช้สัมผัสภาษาที่ส่งผล ให้เกิดอารมณ์และจังหวะการดำเนินเรื่องที่เป็นเอกลักษณ์ต่างๆ กันไปในเนื้อเรื่องแต่ละช่วง ทั้งยังศึกษา “งู” ที่ปรากฏในเรื่อง สั้นเรื่องนี้ในฐานะสัญลักษณ์สากลของความชั่วร้าย ตลอดจนวิเคราะห์วิพากษ์ตัวละครหลักที่ปรากฏในเรื่อง ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ ศึกษาเรื่องสั้นเรื่องนี้ด้วยทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) มาก่อน บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเรื่องสั้น “อสรพิษ” โดยใช้แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวเพื่อพิจารณาความหมายของเรื่องสั้นเรื่องนี้ในอีกแง่มุมหนึ่งที่ต่างออกไปจากการศึกษา ที่เคยมีมาก่อนหน้า

2. วัตถุประสงค์ของบทความ

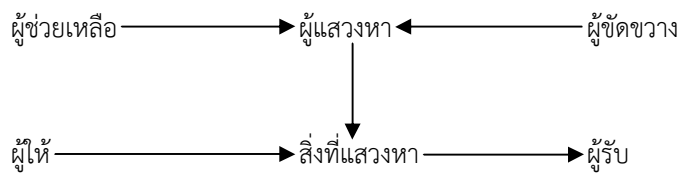
บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องสั้น “อสรพิษ” โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) สำหรับ พิจารณาความหมายของเรื่องสั้นเรื่องนี้

3. ทฤษฎีโครงสร้างกับการพินิจ “อสรพิษ”

ทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) เป็นทฤษฎีที่มุ่งหาโครงสร้างหรือระบบความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ซึ่งทำ ให้สัญลักษณ์ (Sign) ใดๆ มีความหมายขึ้นมาได้ (Guerin, 1992: 235) ทฤษฎีโครงสร้างนิยมที่มีการนำมาศึกษาวรรณกรรมไทยมี อยู่หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีไวยากรณ์ของนิทาน ของ วลาดิเมียร์ พรอพพ์ ทฤษฎีโครงสร้างตำนานปรัมปรา ของ โคล็ด เลวี สเต ราส์ ทฤษฎีวิถีจักรชีวิตของวีรบุรุษ ของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ คริสโตเฟอร์ โวกเลอร์ และสจ๊วต วอยทิลยาร์ และทฤษฎี โครงสร้างเรื่องเล่า ของ เอ เจ เกรมาส ในบทความนี้จะศึกษา “อสรพิษ” ด้วยทฤษฎีโครงสร้างเรื่องเล่า ของ เอ เจ เกรมาส เป็นหลัก

3.1 ผังการแสวงหากับการพินิจ “อสรพิษ”

เอ เจ เกรมาส เชื่อว่า บรรดาเรื่องเล่าส่วนใหญ่ในโลกนี้ เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปถึงระดับหนึ่งจะพบว่าล้วนแล้วแต่เป็น เรื่องของการแสวงหาบางสิ่งบางอย่างซึ่งผู้แสวงหาปรารถนาจะให้ได้มา การแสวงหาดังกล่าวจะดำเนินไปโดยได้รับความ ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านหนึ่งและจะถูกกีดกันขัดขวางในอีกด้านหนึ่ง และในท้ายที่สุด หากการแสวงหาประสบความสำเร็จก็ จะมีผู้มอบสิ่งที่แสวงหาให้ โดยที่ผู้รับประโยชน์อาจจะรวมไปถึงผู้อื่นนอกเหนือจากตัวผู้แสวงหา (นพพร ประชากุล, 2552: 251-252) เอ เจ เกรมาสได้สรุปการกระทำในเรื่องเล่าดังกล่าวข้างต้นเป็น “ผังตัวกระทำ” (Actantial Model)¹ ดังนี้

(ฟาริส โยธาสมุทร, 2556: 40)

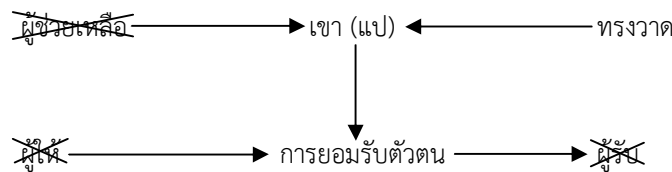
เมื่อพิจารณาเรื่องสั้น “อสรพิษ” จะเห็นว่า เรื่องสั้นเรื่องนี้นำเสนอเรื่องราวของ “เขา” เด็กชายอายุสิบขวบซึ่งเป็น ตัวละครที่ไม่มีชื่อภายในเรื่อง แต่เพื่อนๆ และผู้ใหญ่ในหมู่บ้านได้เรียกเขาว่า “แป” เนื่องจากแขนขาที่ “แข็งทื่อและลึบ เรียว ข้อศอกงอพับไม่ได้” ทั้งนี้ว่ามีทั้งห้าที่ขัดแย้งไร้ประโยชน์ ได้แก่เหยียดออกไปตรงๆ ไม่อาจแผ่ขยายออกหรือกำหุบเข้ามา ใหญ่ข้างขวาของเขาคู่คู้ต่ำ” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 83) ขณะที่ทรงวาดนั้น “มีความพึงใจอย่างยิ่งที่ได้เรียกเขาว่าไอ้แป ไอ้

¹ ผังตัวกระทำมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ผังแสวงหา” (Quest Model)

เหยียดหรือไอ้สัตว์กะหมาแป้ เรียกว่าอย่างจงเกลียดจงชังและเหยียดหยาม” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 84) ตัวบทแสดงให้เห็นความไม่มีตัวตนของ “เขา” ทั้งการเป็นตัวละครไม่มีชื่อ แม้จะมีชื่อก็เป็นชื่อที่ตัวละครอื่นเรียก สิ่งเดียวที่ทำให้ตัวละครอื่นหันมาสนใจเขาได้คือความสามารถด้านการแสดงละครหุ่นในลักษณะการเดียวกับการเล่นหนังตะลุง “เขารู้ดีว่าเพื่อนพ้องของเขาที่ล้อมวงตะตะกร้อกันอยู่อย่างชังจะตายจะต้องมาดูการแสดงของเขาในที่สุด มันเป็นอย่างนี้เสมอมาทุกครั้งที่เขาเล่นหนังตะลุงทุกคนต่างมองดูเขาอย่างอิจฉาระคนชื่นชม ในแง่นี้เพื่อนพ้องของเขาไม่ว่าจะเป็นคนใดก็ไม่อาจเทียบเคียงเขาได้เลย” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 94-95)

ทว่าในวันหนึ่งขณะที่ “เขา” กำลังแสดงให้เพื่อนๆ ดูอยู่ที่สระน้ำในชุมชนแพรกกานามแดงนั้น ได้มีงูเห่าขนาดใหญ่เลื้อยมาและจะฉก “เขา” ได้ยื่นมือออกไปและคว้าไว้ได้ “แขนซ้ายของเขายังคงเหยียดยื่นออกมาและจับคอของมันไว้และเกร็งแน่นดันหัวของงูให้ห่างจากตัว การขัดขืนดิ้นรนของเขายังทำให้งูโกรธเกรี้ยวแทบคลุ้มคลั่ง มันเพิ่มแรงรัดเข้าไปอีก” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 101) “เขา” เดินเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อขอความช่วยเหลือทั้งที่ยังอยู่ในสภาพถูกงูรัดเช่นนั้น ทว่ากลับไม่มีใครช่วยเหลือเนื่องจากทรงวาดได้กล่าวต่อหน้าชาวบ้านทุกคนว่า “นั่นอย่างไร งูของเจ้าแม่แพรกกานามแดง เจ้าแม่ไซ้ของเจ้าแม่มาลงโทษคนที่ลบหลู่เจ้าแม่” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 124) กล่าวได้ว่า ตัวตนของเขาถูกทำให้หายไปด้วยคำพูดของทรงวาด ความเป็นความตายของชีวิต “เขา” ถูกกลบทับด้วยความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีตัวตน

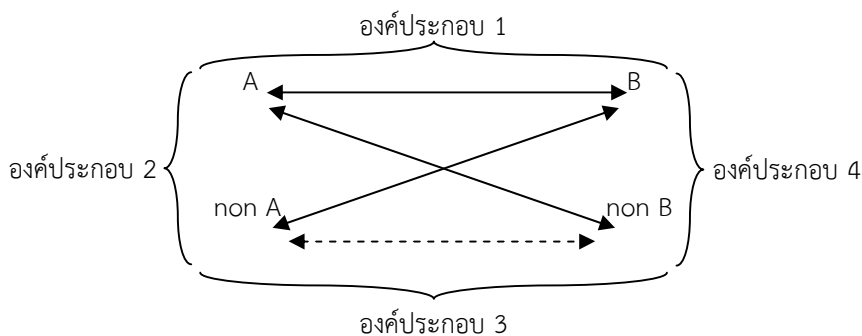
จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นผังตัวกระทำดังนี้

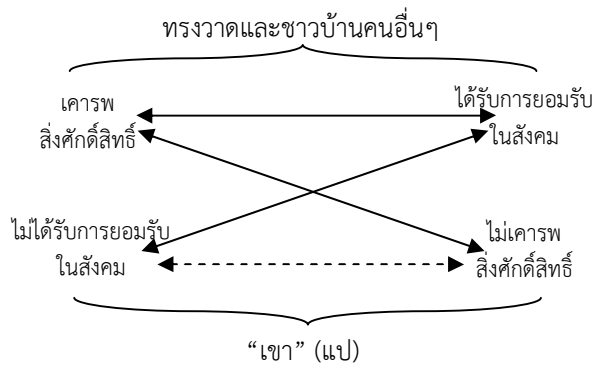
จากการพิจารณาเรื่องสั้น “อสรพิษ” ด้วยผังตัวกระทำจะเห็นว่า เรื่องสั้นเรื่องนี้ไม่มีผู้ช่วยเหลือ ผู้ให้ และผู้รับ ทั้งนี้เพราะเรื่องราวนำเสนอเกี่ยวกับตัวละครที่แสวงหาการยอมรับตัวตนจากคนในชุมชน ทว่ากลับไม่มีใครในชุมชนที่ยอมรับตัวเขา แม้เขาจะมีความสามารถในการขีดหุ่นแต่กลับไม่มีใครยอมรับอย่างเต็มที่ ดังความว่า “ทุกคนต่างมองดูเขาอย่างอิจฉาระคนชื่นชม” เหตุการณ์ถูกงูรัดโดยปราศจากคนช่วยเหลือเป็นการยืนยันว่า คนในชุมชนไม่ได้ยอมรับในตัวตนของเขาให้ดำรงอยู่เฉกเช่นที่ยอมรับความไม่มีตัวตนของเจ้าแม่แพรกกานามแดงให้ดำรงอยู่ในชุมชนได้

3.2 สี่เหลี่ยมสัญลักษณ์กับการพินิจ “อสรพิษ”

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การศึกษาเรื่องเล่าด้วยทฤษฎีโครงสร้างของเอ เจ เกรมาส ยังสามารถกระทำได้ด้วยสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ (semiotic square) เพื่อดูโครงสร้างระดับลึกของเรื่องเล่าที่สื่อความหมายต่างๆ อยู่ภายในเรื่อง (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2539: 132-159) สิ่งที่น่าสนใจคือโครงสร้างแสวงหา คือ คู่แย้งสำคัญที่สุดเพียงคู่เดียวซึ่งเป็นหัวใจแห่งระบบของเรื่องเล่า คู่แย้งนั้นกำหนดให้เป็นอรรถลักษณะ A และ B จากนั้นจึงเหนี่ยวนำให้เกิดคู่แย้งเชิงปฏิเสธ คือ non A และ non B ซึ่งจัดวางไขว้สลับกับคู่แย้งแรกและเกิดเป็นระบบสี่ขั้วที่เรียกว่า สี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ จากนั้นขั้วต่างๆ ในระบบจะจับคู่สลับกันไปมาเกิดเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏในเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2552: 254-256) สี่เหลี่ยมสัญลักษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้

เมื่อพิจารณา “อสรพิษ” ด้วยสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า เมื่อนำความหมายคู่หนึ่งทีปรากฏโดยตลอดเรื่อง คือ คู่ความหมาย “เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์” และ “ได้รับการยอมรับในสังคม” มาเข้าคู่กัน จะสามารถแสดงความหมายแย้งในทิศทางตรงข้ามได้เป็น “ไม่เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์” และ “ไม่ได้รับการยอมรับในสังคม” คู่ความหมายเหล่านี้สามารถอธิบายพฤติกรรมของตัวละครในหนังเรื่อง “อสรพิษ” ได้ว่า ในชุมชนแพรกกหนามแดงนั้น คนที่เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเจ้าแม่แพรกกหนามแดงจะได้รับการยอมรับในสังคม ไม่ว่าจะเป็นทรงวาด ผู้นำทางความเชื่อที่กล่าวอ้างว่าเป็นร่างทรงของเจ้าแม่แพรกกหนามแดง ดังในข้อความว่า “มีชายผู้หนึ่งก้มลงหมอบกราบลงกับพื้นดิน ทรงวาดนั่นเอง เมื่อทรงวาดทำดังนั้น คนอื่นๆ อีกหลายคนก็พากันทำตาม” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 124) หรือแม้แต่ชาวบ้านที่เคารพบูชาเจ้าแม่ก็จะสามารถนับเป็นสมาชิกของชุมชนแพรกกหนามแดงได้ ดังในข้อความว่า “เจ้าเด็กแซนพิการก็เห็นว่าผู้คนยอมรับในคำอธิบายนั้นและพากันคล้อยตาม” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 124)

ขณะที่ในทางตรงกันข้ามนั้น คนที่ไม่แสดงอาการเคารพเจ้าแม่แพรกกหนามแดงเช่น “เขา” หรือ “แป” ก็จะไม่ได้รับการยอมรับในสังคมด้วย เช่น ไม่มีใครกล้าช่วย “เขา” ที่ถูกรัด การยกสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามา เป็นต้น ต้นขบวนสำคัญในการแสดงกิริยาต่างๆ ก็ไม่ใช่ใครนอกจากทรงวาดเอง ดังข้อความตอนหนึ่งว่า “ทรงวาดเดินเข้ามาใกล้เขา ใกล้มากกว่าที่คนอื่นๆ จะกล้าทรงวาดจ้องลึกเข้ามาในดวงตาของเขา เขาจ้องตอบโดยไม่สะทกสะท้าน ในดวงตาของคนทรงเจ้า เจ้าเด็กแซนพิการเห็นรอยยิ้มแห่งชัยชนะ” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 126)

จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนแพรกกหนามแดง ระหว่างทรงวาดและชาวบ้านอื่นๆ กับ “เขา” มีลักษณะที่ตรงกันข้ามอย่างชัดเจน ทั้งยังนำไปสู่การเผชิญภาวะความเป็นความตายของ “เขา” เมื่อเขาต้องต่อสู้กับยักษ์โดยปราศจากความช่วยเหลือใดๆ ในห้วงความคิดสุดท้ายก่อนที่จะยอมจำนน เขานึกถึงคำอธิษฐานในคืนวันลอยกระทงและเมื่อได้กวาดสายตามองทุกคนตรงหน้าที่พร้อมใจกราบกรานงูยักษ์ที่กำลังพันร่างเขาอยู่โดยที่ไม่มีใครสามารถช่วยเขาได้ เขาก็ตระหนักว่าคำอธิษฐานคงไม่มีวันบรรลุผล จึงตัดสินใจยอมจำนนต่องูนั้นในที่สุด ดังข้อความว่า “แล้วในวินาทีนั้นเอง หลังจากกรีดร้องเต็มเสียงยี้ดยาวออกมาครั้งหนึ่ง เขาปล่อยอุ้งมือซ้ายของเขาออกจากลำคอของงู ถอนหายใจ ไบหน้าของเขาก็ล้มต่ำอย่างยอมจำนน” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 127) อันแสดงถึงการยอมรับความตายที่ชุมชนแพรกกหนามแดงหยิบยื่นให้โดยไม่ช่วยเหลือสิ่งที่เหลือไว้ในชุมชนแพรกกหนามแดงมีเพียงซากงูยักษ์ตัวหนึ่งที่ตายเพราะแรงบีบรัดจากมือของ “เขา” กับเด็กชายสติวิปลาสคนหนึ่งที่ยังคงมีลมหายใจแต่ไม่รู้ความเป็นไปใดๆ ของโลก ที่ชาวบ้านพร้อมใจกันเรียกเขาว่า “แป”

4. บทสรุป

ทฤษฎีโครงสร้างเรื่องเล่า ของ เอ เจ เกรมาส นับเป็นทฤษฎีที่เป็นประโยชน์เพราะสามารถนำไปใช้ศึกษาเรื่องเล่า เช่น เรื่องสั้นและนวนิยาย เพื่อช่วยให้เห็นความหมายของเรื่องในระดับที่ลึกลงไปได้ ดังเช่นจากการพินิจ “อสรพิษ” ด้วยทฤษฎีโครงสร้างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่า ภายใต้อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งซึ่งมีโครงสร้างกำกับความหมายของเรื่องอยู่นั้น เรื่องสั้นนี้มุ่งนำเสนอให้เห็นถึงสังคมที่คนทรงมีอำนาจชี้้นำความคิดความเชื่อของผู้อื่น ขณะที่คนในสังคมก็เชื่อโดยปราศจากการตั้งคำถามหรือพิสูจน์ให้ประจักษ์ด้วยหลักแห่งเหตุและผล เมื่อใดก็ตามที่มีผู้ไม่เห็นด้วย เห็นแย้ง หรือตั้งคำถามต่อความคิดความเชื่อดังกล่าวก็จะถูกผลักให้กลายเป็นตัวประหลาดหรือเป็นส่วนเกินของสังคม และจุดจบของคนเหล่านั้นอาจเป็นความตายของชีวิตที่ไม่มีใครสนใจ หรือเป็นแต่เพียงเรื่องราวของคนที่ถูกมองข้ามและบิดเบือนไปตามคำบอกเล่าของผู้มีอำนาจชี้้นำความคิด ดังเช่นเรื่องราวระหว่างทรงวาดกับแปแห่งชุมชนแพรกกหนามแดงในเรื่องสั้น “อสรพิษ” นี้ก็ได้แต่หวังว่า สังคมที่คนทรงมีอำนาจทำให้วิปลาสได้ จะไม่ใช่สังคมที่ชื่อว่า “ไทย”

5. เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. (2539). “วัฒนธรรมการสะสม” ใน **เชิงอรรถวัฒนธรรม** (หน้า 132-159). กรุงเทพฯ: มติชน.
- แดนอรัญ แสงทอง (เสนอห์ สังข์สุข). (2545). **อสรพิษ**. ประจวบคีรีขันธ์: แมวคราว
- นพพร ประชากุล. (2552). “คำแนะนำในแง่เนื้อ เลื่อนหนัง เล่มสอง ‘สัตวศาสตร์โครงสร้างกับการวิจักษณ์ภาพยนตร์’.” ใน **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์** (น.235-262). กรุงเทพฯ: อ่าน.
- บารังส์, มาร์แชล. (2545). “อสรพิษอันซุกซมเป็นที่ยิ่ง.” ใน **อสรพิษ**. ประจวบคีรีขันธ์: แมวคราว.
- ฟาริส โยธาสมุทร. (2556). **โครงสร้างของนิทานในวรรณคดีร้อยกรองสมัยอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุษา พัดเกตุ. (2548). **อสรพิษ: พิษงูไม่ร้ายเท่าพิษคน**. ค้นเมื่อ 31 ธันวาคม 2557 จาก http://www.human.nu.ac.th/jhnu/file/journal/2011_02_17_16_53_35-2-1-10.pdf
- Guerin, W. L. (1992). **A handbook of critical approaches to literature**. 3rd edition. New York: Oxford University press.